

Magdalena Zakrzewska-Verdugo

 <https://orcid.org/0000-0002-2568-087X>

Wolny Uniwersytet Brukselski
Bruksela, Belgia

Dobry klimat do nauki polskiego. Standardy prostej polszczyzny w glottodydaktyce (na przykładzie tekstów dotyczących kryzysu klimatycznego)*

A Good Climate for Learning Polish. Standards of Simple Polish in
Glottodidactics (on the Example of Texts on Climate Crisis)

Abstract: This article presents the results of the VF project “The V4 Humanities Education for the Climate”. In the face of accelerating climate changes, which affect all our lives, Polish glottodidactics must not remain indifferent and must address the topical issue of how to get involved in ecological humanities. Magdalena Zakrzewska-Verdugo shares her idea on how to make sure that authentic content related to the climate crisis is used as often as possible in classes of Polish as a foreign language. She suggests adapting the rules of Polish plain language and applying the editorial tools Jasnopis and Logios for language teaching purposes. Mentioned applications use qualitative and quantitative methods that enable an objective assessment of a text’s accessibility as well as simplifying texts to the desired level of learners’ competence. In the second part of the article, Zakrzewska-Verdugo presents original B2 level materials on environmental protection, prepared from authentic press articles with the help of this methodology and the web apps. She adds methodological commentary aiming to encourage other teachers to use authentic materials, the rules of simple Polish and the tools of Jasnopis and Logios.

Keywords: Polish glottodidactics, ecological humanities, glottodidactics for the climate, simple Polish

* Niniejszy tekst stanowi kontynuację webinarium „O klimacie – prostą polszczyzną” oraz scenariusza lekcji jpjo na poziomie C1 *Dobre wiadomości ze świata. Klimat – poziom zaawansowany (synonimy)*, stworzonych przez autorkę w ramach projektu VF pt. „The V4 Humanities Education for the Climate”. Wspomniane materiały są dostępne pod adresem: <https://www.hec.platforma.us.edu.pl/>.

Abstrakt: Niniejszy tekst stanowi pokłosie projektu VF pt. „The V4 Humanities Education for the Climate”. W obliczu coraz gwałtowniejszych zmian klimatu, wpływających na życie nas wszystkich, również glottodydaktyka polonistyczna nie może pozostać obojętna. Aktualnym problemem staje się to, w jaki sposób zaangażować ją do celów humanistyki ekologicznej. Autorka artykułu przedstawia pomysł na to, jak sprawić, by autentyczne treści dotyczące kryzysu klimatycznego gościły jak najczęściej na zajęciach języka polskiego jako obcego. Proponuje zaadaptowanie reguł prostego języka polskiego (*plain language*) oraz zastosowanie narzędzi redakcyjnych Jasnopis i Logios do celów glottodydaktycznych. Aplikacje te stosują metody jakościowo-ilościowe, które pozwalają na obiektywną ocenę przystępności tekstu, a także uproszczenie go do pożądanego poziomu zaawansowania. W drugiej części artykułu zaś zaprezentowano autorskie materiały na poziomie B2 dotyczące ochrony środowiska, przygotowane na podstawie autentycznych tekstów prasowych, z wykorzystaniem wspomnianej metodologii i aplikacji internetowych. Są one opatrzone komentarzem metodycznym, który ma za zadanie zachęcenie innych lektorów do wykorzystywania materiałów autentycznych, reguł prostej polszczyzny oraz narzędzi Jasnopis i Logios.

Słowa kluczowe: glottodydaktyka polonistyczna, humanistyka ekologiczna, glottodydaktyka dla klimatu, prosta polszczyzna

Dobiegający końca projekt „Edukacja humanistyczna V4 dla klimatu. Rozpoznania – dobre praktyki – rekomendacje”, finansowany w ramach Grantów Wyszehradzkich, udowodnił, że temat kryzysu klimatycznego oraz ochrony środowiska nie może być pomijany na zajęciach języka polskiego jako obcego (jpjo). Tylko poprzez nieustanną edukację środowiskową, w tym humanistyczną i językową, można jeszcze zapobiec katastrofie ekologicznej.

Lektor chcący poruszać w różnych kontekstach ten temat staje jednak w obliczu niedostatku aktualnych materiałów do nauczania o klimacie oraz poprzez klimat (przy okazji wprowadzania czy ćwiczenia innych treści i sprawności). Oczywiście jest więc, że sam musi przygotować dodatkowe karty pracy, w tym zawierające teksty na odpowiednim poziomie. Według zaleceń glottodydaktycznych na lekcjach cudzoziemcy powinni obcować z autentycznymi tekstami w języku docelowym (por. np. Lipińska, Seretny, 2005: 269; Seretny, 2006: 88). Często takie treści są wybierane i oceniane pod względem poziomu „na oko”. O ile subiektywne podejście może się sprawdzić w przypadku nauczania grup znanych lektorowi, o tyle podczas przygotowywania materiałów, które obiektywnie powinny spełniać wymagania odpowiednie dla danego poziomu, warto wspomóc się metodami jakościowo-ilościowymi.

W niniejszym artykule stawiam zatem za cel przedstawienie narzędzi i metod mogących służyć do oceny poziomu tekstów autentycznych

oraz do upraszczania treści do pożądanego poziomu zaawansowania. Opisywane przeze mnie instrumenty nie wymagają posiadania wiedzy specjalistycznej wykraczającej poza kompetencje wykwalifikowanego lektora jpjo.

W dalszej części tego tekstu zrealizuję następujące zadania: (1) przedstawię ramowo teorię dotyczącą prostego języka polskiego, szczególnie ten jej aspekt, który może być interesujący z perspektywy glotto-dydaktycznej; (2) wspomnę o stanie badań na temat adaptacji zasad *plain Polish* do potrzeb nauczania jpjo i możliwościach w tym zakresie; (3) zaprezentuję internetowe narzędzia służące do redakcji i badania tekstów pod kątem ich zgodności z zasadami prostego języka polskiego, a także ich zastosowanie do poziomowania materiałów do nauczania jpjo; (4) podam przykład materiałów na temat ochrony środowiska oraz zmian klimatu, które można wykorzystać na zajęciach z jpjo na poziomie B2 dla starszych nastolatków, studentów lub dorosłych. Materiały te przygotowałam przy wykorzystaniu standardów prostego języka oraz narzędzi redakcyjnych Jasnopis i Logios.

Prosta polszczyzna

Inspirację dla rozważań proponowanych w niniejszym artykule stanowią badania zainicjowane w 2010 roku przez Pracownię Prostej Polszczyzny (PPP) przy Uniwersytecie Wrocławskim. Standardy prostego języka używanego w komunikacji społecznej (np. na stronach rządowych, w pismach urzędowych, dokumentacji medycznej, instrukcjach) powstawały na wzór rozwijanego od lat 70. XX wieku na Zachodzie *plain language*¹. Jednostka Uniwersytetu Wrocławskiego za pomocą badań jakościowo-ilościowych opracowała takie zasady, które powinny

¹ Warto wspomnieć tu np. o jednej z wersji językowych internetowej encyklopedii – Wikipedii, napisanej w uproszczonym języku angielskim: Simple English (https://simple.wikipedia.org/wiki/Main_Page [dostęp: 20.01.2023]).

przyświecać redaktorom tekstów o prymarnym celu komunikacyjnym, trafiających do mas. Reguły te konstytuują swego rodzaju „język kontrolowany”, który „pozwała komunikować dowolną treść w formie (zazwyczaj) testowo krótszej” (Piekot, Zarzeczny, Moroń, 2019: 198). Trudno jest tu wymienić wszystkie ze wskazań redakcyjnych prostego języka, gdyż dotyczą one różnych aspektów tekstu (leksykalnego, składniowego, kompozycyjnego, kognitywnego, wizualnego – Piekot, Zarzeczny, Moroń, 2019: 202). Oto tylko niektóre z nich: unikaj strony biernej, form bezosobowych, wyrazów wielosylabowych; używaj wyrazów ogólnych (powszechnie znanych); twórz zdania maksymalnie trzy razy złożone (Piekot, Zarzeczny, Moroń, 2019: 202–203)². W służącej do redagowania tekstów aplikacji Logios, o której będę wspominać w dalszej części artykułu, podane są również inne parametry prostego języka. Narzędzie sprawdza zatem m.in. nasycenie terminami, obecność imiesłów, przymiotników, rzeczowników odczasownikowych itp.³.

Dzięki zastosowaniu wspomnianych metod jakościowo-ilościowych trudność tekstu da się wyrazić za pomocą wskaźnika FOG⁴ (mglistości albo przystępności tekstu). Wartość liczbowa wskazywana przez niego

² Z perspektywy nauczania jpjo, w zależności od poziomu zajęć oraz realizowanych celów językowych, lektor będzie dążył do tego, aby jego tekst osiągnął określoną wartość FOG, niekoniecznie spełniając wszystkie wymogi prostej polszczyzny. W przypadku, gdy na podstawie danego tekstu autentycznego ma zostać przeprowadzone ćwiczenie dotyczące tworzenia form strony biernej, a więc tekst został zmodyfikowany poprzez wprowadzenie do niego luk do uzupełnienia, reguła dotycząca unikania strony biernej nie będzie relewantna. W tej sytuacji bowiem to nie cel komunikacyjny będzie nadrzędny, ale zautomatyzowanie konkretnej konstrukcji we w miarę naturalnym kontekście (na tekście prawie autentycznym).

³ Więcej reguł można znaleźć również na stronie rządowej dotyczącej prostego języka: <https://www.gov.pl/web/sluzbacywilna/prosty-jezyk>.

⁴ Jest to wskaźnik zaproponowany przez Roberta Gunninga. Wzór na jego obliczenie uwzględnia średnią długość zdań oraz odsetek długich wyrazów (co najmniej czterosylabowych). Szczegółowy opis sposobu obliczania tego wskaźnika można znaleźć m.in. w artykule A. Burzyńskiej-Kamienieckiej (2020).

określa liczbę lat edukacji niezbędnych do tego, aby swobodnie rozumieć dany tekst. Treść zredagowana zgodnie z zasadami prostej polszczyzny powinna być jasna dla ogółu dorosłych obywateli Polski, którzy ukończyli obowiązkową edukację, czyli mają co najmniej wykształcenie podstawowe⁵. Narzędzie Logios stosuje również swoją autorską miarę Plain Language Index (PLI), wskazującą, w ilu procentach wprowadzony tekst jest zgodny z dziesięcioma cechami stylu prostej polszczyzny⁶.

Prosta polszczyzna a nauczanie języka polskiego jako obcego

Wrocławscy badacze z PPP formułują zastrzeżenia dotyczące zastosowania prostej polszczyzny. Stwierdzają, że jej reguły nie nadają się do oceny tekstów o walorach artystycznych czy do nauczania osób niedorosłych, ze względu na to, że teksty wykorzystywane w edukacji powinny przewyższać poziom językowy odbiorcy (Piekot, Zarzeczny, Moroń, 2019: 198) – to nie cel komunikacyjny jest w tych przypadkach nadrzędny.

Kontekst nauczania jpjo różni się jednak od edukacji szkolnej w języku ojczystym. Po pierwsze, odbiorcą przykładowej lekcji jpjo na poziomie B2 są osoby dorosłe lub w dorosłość wchodzące. Po drugie, zwykle obcokrajowcy uczący się systemem kursowym, zanim dotrą do czytania tekstów o walorach artystycznych, zapoznają się z tekstami użytkowymi (reklamacjami, instrukcjami, ogłoszeniami). Po trzecie, na lektoratach jpjo nauka leksyki i gramatyki odbywa się na tekstach w miarę możliwości autentycznych. Wskazane by więc było, gdyby były one do-

⁵ Na zredagowanym zgodnie ze standardami prostej polszczyzny portalu obywatel.gov.pl teksty i instrukcje wykazują się wskaźnikiem FOG na poziomie 8–9.

⁶ Dziesięć parametrów składających się na ocenę końcową PLI to: długość zdania, nadawca, odbiorca, rzeczownikowość, terminy, ton formalny, top 100, trudne słowa, zaimki i złe czasowniki. Szczegółowo są one opisane w dziale *Pomoc* w aplikacji Logios.

stosowane do pożądanego poziomu zaawansowania odbiorców. Lektor ma jednak ograniczone możliwości wiarygodnej i szybkiej oceny poziomu autentycznego tekstu, który chciałby wykorzystać na zajęciach z obcokrajowcami. Jest zaś wiele sytuacji, kiedy dokładny poziom ma zasadnicze znaczenie (choćby w przypadku testów czy egzaminów). Oczywiście doświadczony nauczyciel może zdać się na swoje wyczucie, ewentualnie może policzyć nieznanne swoim studentom słowa⁷. Jednak zastosowanie wskaźnika czytelności tekstu Gunninga wydaje się bardziej obiektywnym narzędziem, co zresztą zauważyli też inni glottodzydaktycy (por. Seretny, 2006; 2015; Zarzeczny, 2016; Burzyńska-Kamieniecka, 2020).

Ponadto teksty wykorzystywane do ćwiczeń gramatycznych czy leksykalnych powinny być na tyle proste i komunikatywne, by nie nastroczać odbiorcom trudności interpretacyjnych podczas ich uzupełniania prawidłowymi formami. Choć warto wprowadzać teksty na tyle złożone, by służyły również do celów komunikacyjnych, a więc mogły się stać inspiracją do rozmowy – w tym przypadku o zmianach klimatu czy ochronie środowiska.

W tym miejscu rodzi się pytanie: czy da się przeliczyć liczbę lat edukacji szkolnej, którą za punkt wyjścia przyjmuje się w przypadku wskaźnika FOG, na poziomy zaawansowania językowego według standardów ESOKJ (Council of Europe, 2003)? Według Anny Seretny poziom B1 to wskaźnik FOG około 6, natomiast poziom B2 – około 8 (Seretny, 2015: 188, 189), czyli odpowiedniki sześciu i ośmiu lat edukacji w języku ojczystym. Poniżej i powyżej tych wartości będą znajdowały się odpowiednio niższe lub wyższe poziomy. Należy mieć to na uwadze, chcąc zaprezentować odbiorcom (np. Słowianom lub chętnym studentom) tekst odrobinę ambitniejszy czy też – odwrotnie – prostszy.

Jak widać, A. Seretny można uznać za prekursorkę zastosowania zasad prostego języka w nauczaniu jppo. Już w 2006 roku postulowała ona bowiem wprowadzenie wskaźnika FOG do oceny poziomu tekstów cer-

⁷ Liczba nieznanych słów w tekście nie powinna przekraczać 10% jego objętości (Lipińska, Seretny, 2005: 102).

tyfikatowych z jpjo. Było to jeszcze przed powstaniem PPP, która dla spopularyzowania prostego języka zrobiła od 2010 roku bardzo wiele. Krakowska glottodydaktyczka swojego stanowiska zresztą nie porzuciła, ponieważ w 2015 roku dokonała pomiarów jakościowo-ilościowych dotyczących przełożenia konkretnych wartości wskaźnika FOG na poziomu zaawansowania jpjo. Co do możliwości wykorzystania osiągnięć prostego języka w testowaniu znajomości jpjo wsparła jej pogląd także Anna Burzyńska-Kamieniecka (2020). Konkretnie podręczniki pod kątem przystępności badań z kolei Grzegorz Zarzeczny (2016). W niniejszym artykule nawiązuję zatem do osiągnięć tych badaczy, proponując praktyczne zastosowanie narzędzi Jasnopis i Logios w przygotowaniu karty pracy.

Narzędzia do redakcji i poziomowania tekstów zgodnie ze standardami prostej polszczyzny

Dzięki badaniom nad prostym językiem polskim powstały dwa narzędzia internetowe pozwalające na darmowe sprawdzenie czytelności tekstu, ewentualnie jego uproszczenie przy wykorzystaniu wskazówek zasugerowanych przez sztuczną inteligencję. Przy współpracy wrocławskich lingwistów została stworzona aplikacja Logios, natomiast zespół warszawski z Uniwersytetu SWPS opracował narzędzie Jasnopis. Obydwa posiadają również swoje wersje płatne. Darmowe funkcje jednak wystarczają do określenia poziomu tekstu, a także jego uproszczenia, gdyż wskazują na konkretne zdania czy słowa, które uznawane są za zbyt trudne według standardów prostego języka polskiego. Warto traktować je komplementarnie, ponieważ dokonują analizy w cokolwiek odrębny sposób. Jasnopis określa wskaźnik FOG dla każdego akapitu, natomiast Logios wskazuje na stopień realizacji dziesięciu parametrów prostego języka, jak również proponuje swój autorski parametr wyrażony procentowo – Plain Language Index. Obydwa narzędzia zawierają też

zakładki pomocy, z którymi warto się zapoznać, aby wiedzieć, co oznaczają hasłowo wyrażone parametry i w jaki sposób poprawić przystępność upraszczanych treści. Szczególnie aplikacja Logios jest rozbudowana i pozwala na zbadanie aż 34 parametrów. Oczywiście ostatnią instancją w ocenie zasadności sugerowanych zmian jest lektor, którego zadaniem jest dostosowanie poziomu językowego tekstu do potrzeb obcokrajowców, a więc nie zawsze będzie on dążył do maksymalnej prostoty.

Przykładowe materiały na temat klimatu na lekcji jpjo – komentarz dydaktyczny

W tej części artykułu zaprezentuję przykładowy sposób wykorzystania opisanych narzędzi w doborze tekstów do przeprowadzenia lekcji jpjo na poziomie B2 na temat klimatu i środowiska⁸. Uczestnikami zajęć mogą być starsi nastolatki, studenci lub osoby dorosłe. Zastrzegam, że niniejszy komentarz nie stanowi scenariusza czy konspektu lekcji, ale jedynie propozycję wykorzystania narzędzi służących do upraszczania tekstu do celów glottodydaktycznych, a przy okazji do upowszechniania edukacji klimatycznej.

Materiał ten można zrealizować podczas bloku zajęciowego trwającego 90 minut lub krótszego, jeśli zadanie 1 z karty pracy zostanie zadane jako praca domowa.

Wszystkie fragmenty wykorzystane w karcie pracy to teksty autentyczne o wskaźniku FOG 8 lub zbliżonym⁹. W niektórych z nich dokonałam

⁸ Scenariusz lekcji oraz kartę pracy ucznia *Dobre wiadomości ze świata. Klimat – poziom zaawansowany (synonimy)* na poziomie C1 (wysokim B2, jeśli grupa docelowa to Słowianie) można znaleźć na stronie: https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=35 (Zakrzewska-Verdugo, [b.r.]). Teksty oraz słownictwo wykorzystywane w tej lekcji również zostały dobrane za pomocą aplikacji Logios i Jasnopis.

⁹ Niektóre teksty są oznaczone wskaźnikiem FOG 9. Nie powinno to stanowić zbyt dużego wyzwania ze względu na to, że są to krótkie teksty (około 200–300 znaków),

niewielkich zmian, aby dostosować je do potrzeb odbiorców. Trzeba bowiem zauważyć, że niektóre słowa uznawane przez aplikacje Logios i Jasnopis za proste dla rodzimych użytkowników języka polskiego mogą stanowić barierę dla obcokrajowców¹⁰ (np. „wycinka leśna” została przez mnie zastąpiona określeniem „wycinanie drzew w lesie”).

Wszystkie teksty pochodzą ze strony internetowej Dobre wiadomości i realizują wyznaczniki stylu prasowego. Dobrałam je z uwzględnieniem trzech kryteriów: (1) sprawdziłam za pomocą aplikacji Jasnopis i Logios, czy spełniają założony wskaźnik przystępności; (2) artykuły musiały dotyczyć zagadnienia klimatu, (3) a także być względnie aktualne¹¹. Zdecydowałam się na informacje pochodzące z tego portalu, ponieważ, jak piszą sami jego założyciele: „To ważne, aby na co dzień karmić się tym, co nas buduje i daje siłę, a nie tym, co podkopuje naszą wiarę w siebie, zaufanie do Życia, sieje niepokój oraz generuje obawy dotyczące przyszłości”¹². Taki też będzie cel lekcji na poziomie poznawczym: zachęcić słuchaczy do działania na rzecz klimatu, przekazując im informacje napawające optymizmem. Jeśli chodzi o cele językowe, odbiorcy będą mieli szansę wzbogacić swój zasób słownictwa na temat środowiska naturalnego oraz ochrony przyrody, potrenować sprawność

a także towarzyszy im materiał graficzny. Według mojej analizy za pomocą programów Jasnopis i Logios ponad stu tytułów oraz nagłówków (leadów) ze wspomnianej strony WWW znaczna liczba oryginalnych zajawek artykułów posiada indeks FOG 8, a więc w formie niezmienionej może być serwowana obcokrajowcom na poziomie B2. Przy niewielkim uproszczeniu zgodnie ze wskazówkami sztucznej inteligencji obu aplikacji teksty mogą zostać z powodzeniem dostosowane do poziomu B1.

¹⁰ Wskaźnik FOG przede wszystkim bierze pod uwagę długość słów, choć aplikacja Logios uwzględnia również ich frekwencję (TOP 100, TOP 1000, TOP 3000, TOP 2000 NET).

¹¹ Dużym mankamentem portalu Dobre wiadomości jest to, że przy artykułach nie podano daty publikacji, a jedynie ogólne źródła, skąd oryginalne treści zostały zaczerpnięte. Uszeregowałam je w kolejności chronologicznej i starałam się wybrać te najnowsze.

¹² <https://dobrewiadomosci.net.pl/> [dostęp: 25.01.2023].

czytania ze zrozumieniem, a następnie umiejętność dyskusji w języku polskim o treściach zawartych w krótkich urywkach prasowych.

Polecam skorzystanie z załączonej karty pracy po lekcji dotyczącej ochrony środowiska, aby słuchacze dysponowali już odpowiednią leksyką i byli w stanie z jej pomocą wyrażać opinie. Jednostki lekcyjne na ten temat można znaleźć m.in. w następujących podręcznikach: *Polski mniej obcy* (Madeja, Morcinek, 2007), *Polski krok po kroku 2* (Stempek, Stelmach, 2014), *Polski na A. Część III* (Zakrzewska-Verdugo, 2021).

Podczas wprowadzenia do lekcji lektor może zapytać studentów, jakie wiadomości dotyczące ochrony środowiska i zmian klimatu słyszeli, czytali lub oglądali ostatnio. Czy były to pozytywne, czy negatywne informacje?

Przy sprawdzaniu odpowiedzi do zadania 1 z karty pracy należy poprosić słuchaczy o to, aby uargumentowali ustnie swój dobór połączeń. Ich uzasadnienia powinny zawierać również elementy opisu obrazka, co jest dobrym ćwiczeniem, przydatnym szczególnie tym osobom, które planują zdawać egzamin certyfikacyjny z jpjo.

Słowa, które należy połączyć z definicjami w zadaniu 2, także zidentyfikowałam jako trudniejsze przy wykorzystaniu aplikacji Jasnopis oraz Logios. Objasnienia do nich sformułowałam przeważnie z pomocą internetowych słowników: Wielkiego słownika języka polskiego lub Słownika języka polskiego PWN, i uprościłam w taki sposób, aby nie przekraczały wskaźnika FOG 8. Synonimy zaś zaczerpnęłam z innego wrocławskiego narzędzia językowego – Słowosieci.

Po wykonaniu obydwu zadań (czytania ze zrozumieniem oraz wyjaśnienia nowej leksyki) można przejść do ćwiczeń komunikacyjnych. Zamieszczam tu przykłady pytań do dyskusji:

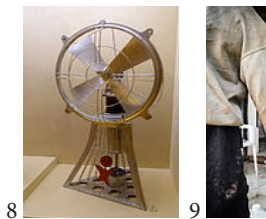
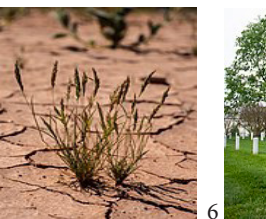
- Który z przeczytanych fragmentów artykułów najbardziej Pana/Panią zainteresował? Proszę uzasadnić swój wybór.
- Jaki może być dalszy ciąg tej historii? (to pytanie może również służyć jako podstawa do ćwiczeń w pisaniu w domu lub podczas pracy w parach/grupach na lekcji).
- Która z wiadomości może mieć największe znaczenie dla ochrony środowiska? Dlaczego?
- Która z informacji napawa największym optymizmem?

Przykładowe materiały na temat klimatu do zastosowania na lekcji jpjo – karta pracy

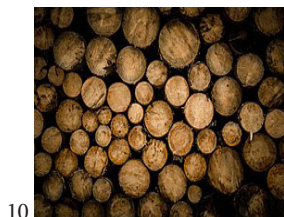
Dobre wiadomości ze świata – klimat i ochrona środowiska

Zadanie 1. Proszę połączyć 10 fragmentów tekstów prasowych pochodzących ze strony dobrewiadomosci.net.pl z odpowiadającymi im ilustracjami. Uwaga! Są 2 obrazki, które nie pasują do żadnego tekstu.

Obrazki¹³:

¹³ Wszystkie ilustracje pochodzą z portalu Wikimedia Commons (bez ograniczeń).

10

11

12

Teksty:

A. 1000 km/h superszybkim pociągiem. Ruszają testy FluxJet

Superszybka kolej pozwoli podróżować szybciej niż samolotem, przy dużo niższym zużyciu energii. Testy tej technologii ruszyły właśnie w Kanadzie.

B. Jak ochronić rośliny przed suszą? Trudno w to uwierzyć, ale może pomóc alkohol...

Według nowych badań „upijanie” roślin chroni je przed suszą. Badacze zauważyli, że rośliny uprawne doskonale radziły sobie z brakiem wody, gdy ich gleba była nasączona alkoholami etylowymi. Uprawy przetrwały okres nawet 2 tygodni bez dostępu do wody.

C. Klimatyzacja bez zasilania do samodzielnego wykonania w domu

Wszyscy marzymy o upalnym lecie. Prawda jest jednak taka, że na dłuższą metę ciężko wytrzymać tak wysokie temperatury. Mieszkańcy najgorętszych rejonów świata często muszą w upały zamykać się w domach, bo pogoda jest nie do zniesienia. Niestety w wielu ubogich krajach, takich jak Bangladesz, sprawa ma się jeszcze gorzej, ponieważ nie każdy może sobie pozwolić chociażby na zakup wiatraka. W tym państwie prawie 30 tysięcy osób nie posiada w domach elektryczności, a temperatury w lecie wynoszą około 45 stopni.

D. Pierwsze drewno z druku 3D. Ochroni drzewa przed wycinką

Drewno z drukarki 3D nie będzie generować odpadów i urośnie dwa razy szybciej niż standardowe. Badacze z Massachusetts Institute of Technology udowodnili, że wycinanie drzew w lasach stanie się zbędne.

E. Przyrodnikom po raz pierwszy udało się uwiecznić czteroosobową rodzinę tygrysów amurskich przy wodopoju

Przyrodnikom udało się nagrać za pomocą fotopułapki największe na świecie drapieżne koty, spacerujące nad brzegiem jeziora, w rezerwacie przyrody Kraina Leoparda na Dalekim Wschodzie Rosji. Gatunkowi temu grozi wymarcie.

F. Sadzenie drzew uratuje nas przed katastrofą klimatyczną. Wszyscy muszą zabrać się do pracy

Według naukowców ze Szwajcarii zalesienie około 4,4 miliarda hektarów może uchronić ludzkość przed katastrofą ekologiczną.

G. Wielka Brytania zaczęła wielką akcję siania trawy morskiej – sprzymierzeńca w walce ze zmianami klimatu

Nie tak dawno pisaliśmy o zaletach naturalnych łąk kwietnych, które coraz liczniej powstają w wielu miastach. Takie miejsca pojawiły się już w Krakowie, Warszawie czy Katowicach. Nie kosi się tam trawników, a także sadi więcej różnorodnych gatunków kwiatów. Jest to istny raj dla owadów, który pomaga w walce z kryzysem klimatycznym. Wielka Brytania poszła o krok dalej. Zdecydowała się bowiem na odnowę oraz rozwój łąk na dnie oceanów i mórz. Nie chodzi tu, oczywiście, o sadzenie kwiatów. W tym ekosystemie doskonale sprawdza się trawa morska.

H. Włosi jako pierwsi na świecie wprowadzają obowiązkowe lekcje o zmianach klimatu

Włochy będą pierwszym krajem na świecie, który wprowadzi do szkół zajęcia na temat klimatu i zrównoważonego rozwoju. Nowe przedmioty zaczną obowiązywać od nowego roku szkolnego. Obejmą one uczniów w wieku od 6 do 19 lat. Celem zajęć ma być nauka odpowiedzialności za planetę oraz przygotowanie do ewentualnego kryzysu klimatycznego. Oceny z nowych przedmiotów będą wliczone do średniej.

I. Zamiast wyrzucać choinkę, można nakarmić nią alpaki

Jeżeli nie masz pomysłu, co zrobić z choinką po świętach, możesz podarować ją alpacom. Te sympatyczne zwierzęta wręcz uwielbiają sku-

bać igły i podgryzać gałązki. Dlatego firma Inneko organizuje w sobotę, 14 stycznia, w Gorzowie zbiórkę choinek, które trafią do alpaka z ośrodka „Alpaki to tu” w Karsku.

J. Przez godzinę czołgał się przez bagno, żeby uratować młodego bielika

Krzysztof Chomicz przez godzinę w pocie czoła czołgał się przez bagno, żeby uratować młodego orła bielika. Ptak ugrzązł w mazi, kiedy próbował upolować mewę. Całą akcją zarejestrowała kamera drona.

Swoje odpowiedzi należy wpisać do poniższej tabeli:

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J

Zadanie 2. Proszę połączyć słowa pochodzące z powyższych tekstów z ich definicjami:

a) generować odpady	1) aliant albo coś, co tworzy dobre warunki do czegoś
b) gałązka	2) cienka część drzewa, z której wyrastają liście
c) roślina uprawna	3) produkować śmieci
d) zrównoważony (rozwój)	4) brak deszczu, który trwa przez długi czas
e) sprzymierzeniec	5) konstrukcja wykonana przez człowieka w celu złapania jakiegoś zwierzęcia
f) sadzić	6) taki, który nie niszczy równowagi, np. w przyrodzie
g) susza	7) energia elektryczna doprowadzana do jakiegoś obiektu
h) pułapka	8) miejsce w rzece, jeziorze itp., gdzie zwierzęta zwykle piją wodę
i) wodopój	9) roślina hodowana na polu lub w ogrodzie, np. ziemniaki, marchew itp.
j) zasilanie	10) umieszczać młode rośliny w ziemi tak, żeby rosły

Swoje odpowiedzi należy wpisać do poniższej tabeli:

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j

Podsumowanie

Zaprezentowane materiały stanowią przykładowe zastosowanie narzędzi Jasnopis oraz Logios, a także praktyczną inspirację do korzystania ze standardów prostej polszczyzny podczas przygotowywania materiałów do zajęć z jpjo. Niniejszy artykuł zrealizował zaś cel przedstawienia tego, że pomimo pewnych ograniczeń co do zastosowania prostego języka do celów edukacyjnych jego zasady powinny przyświecać lektorowi jpjo. Mogą bowiem pomóc w przygotowaniu atrakcyjnych, aktualnych i adekwatnych (nie za łatwych ani nie za trudnych) materiałów do nauki na wybrany temat. Dzięki zastosowaniu narzędzi ilościowo-jakościowych lektor jest w stanie w większym stopniu wyważyć poziom treści, jak również dostosować je pod względem komunikacyjnym do potrzeb odbiorców. Aplikacje pomagają także zidentyfikować trudną leksykę. Mogą też przyczynić się do tego, że tak ważne tematy jak zmiana klimatu oraz ochrona środowiska będą gościć na zajęciach z jpjo w ramach różnego typu zadań, ćwiczeń oraz materiałów autorskich i adaptowanych. Prowadzący będzie bowiem w stanie w miarę szybko znaleźć teksty na odpowiednim poziomie lub dostosować je do niego, nie będąc zmuszonym do polegania wyłącznie na ofercie podręczników do nauczania jpjo, które, ze swej natury, nie są w stanie zapewnić najbardziej bieżących materiałów na każdy temat – w tym ochrony środowiska oraz zmian klimatu. Są to bowiem zagadnienia bardzo dynamicznie się zmieniające. Materiały takie wymagają więc uzupełnienia o aktualny stan wiedzy. Dzięki narzędziom Logios i Jasnopis będzie to uzupełnienie oparte na naukowych podstawach, a nie tylko wycuciu językowym lektora.

Ćwiczenia i teksty, które przygotowałam na potrzeby niniejszego artykułu z wykorzystaniem wspomnianych narzędzi redakcyjnych, będą wymagały dalszego empirycznego sprawdzenia przydatności oraz adekwatności na zajęciach z różnymi grupami obcokrajowców uczących się jppo na poziomie zaawansowania B2.

Literatura

- Burzyńska-Kamieniecka A., 2020, *Wykorzystanie koncepcji „plain language” w upraszczaniu tekstów do testowania znajomości języka polskiego jako obcego*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, nr 27, s. 527–542.
- Council of Europe, 2003, *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa.
- Lipińska E., Seretny A., 2005, *ABC Nauczania języka polskiego jako obcego*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków.
- Madeja A., Morcinek B., 2007, *Polski mniej obcy*, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice.
- Piekot T., Zarzeczny G., Moroń E., 2019, *Standard „plain language” w polskiej sferze publicznej*, w: *Lingwistyka kryminalistyczna. Teoria i praktyka*, red. M. Zaśko-Zielińska, K. Kredens, Quaestio, Wrocław, s. 197–214.
- Seretny A., 2006, *Wskaźnik czytelności tekstu jako pomoc w określaniu stopnia jego trudności*, „Ling Varia”, nr 2 (2), s. 87–98.
- Seretny A., 2015, *Słownictwo w dydaktyce języka. Świat słów na przykładzie języka polskiego jako obcego*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Stempek I., Stelmach A., 2014, *Polski krok po kroku 2*, Glossa, Kraków.
- Zakrzewska-Verdugo M., 2021, *Polski na A. Część III*, Wydawateľstvo UK, Bratislava.
- Zarzeczny G., 2016, *Dyskurs glottodydaktyczny w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego wydanych w USA i Wielkiej Brytanii po 1945 r.* [niepublikowana rozprawa doktorska, dostępna w Bibliotece Uniwersytetu Wrocławskiego].

Netografia

<https://plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/> [dostęp: 26.01.2023].

https://commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page [dostęp: 14.04.2023].

<https://dobrewiadomosci.net.pl/> [dostęp: 25.01.2023].

<https://jasnopis.pl/> [dostęp: 25.01.2023].

<https://logios.dev/> [dostęp: 25.01.2023].

<https://obywatel.gov.pl/> [dostęp: 14.04.2023].

https://simple.wikipedia.org/wiki/Main_Page [dostęp: 20.01.2023].

<https://sjp.pwn.pl/> [dostęp: 26.01.2023].

<https://wsjp.pl> [dostęp: 26.01.2023].

<https://www.hec.us.edu.pl/edukacja-humanistyczna-v4-dla-klimatu/> [dostęp: 20.01.2023].

Prosty język, 2023, <https://www.gov.pl/web/sluzbacywilna/prosty-jezyk> [dostęp: 29.01.2023].

Zakrzewska-Verdugo M., [b.r.], *Scenariusz 23. Good News from the World. The Environment on Advanced Level (Synonyms)* [scenariusz lekcji jpjo], https://www.hec.platforma.us.edu.pl/wp-content/uploads/2023/02/scenario_MZV.pdf [dostęp: 07.04.2023].

MAGDALENA ZAKRZEWSKA-VERDUGO – PhD, Department of Polish Studies, Université Libre de Bruxelles (Free University of Brussels), Brussels, Belgium / dr, Katedra Polonistyki, Wolny Uniwersytet Brukselski, Bruksela, Belgia.

She received her PhD in comparative Slavonic philology from Palacký University in Olomouc in 2016. From 2017 to 2022, she worked as a Polish language teacher at Comenius University in Bratislava. Since 2022, she has been working as a Polish language teacher at Free University of Brussels. Her research interests include Polish language glottodidactics, comparative linguistics and translation studies. Major publications: *Przekład literacki jako problem filologiczno-kulturowy (na podstawie analizy tłumaczeń tekstów D. Masłowskiej, M. Witkowskiego i S. Shutego na język rosyjski)* [*Literary Translation as a Philological and Cultural Problem (Based on an Analysis of Translations into Russian of Works by D. Masłowska, M. Witkowski, and S. Shuty)*] (Olomouc 2017), *Полонистиката в чуждестранните университети през погледа на лектора по полски език и литература („Чуждоезиково обучение“ 2020)*, *Polski na A. Część III. Podręcznik języka polskiego*

(nie tylko) dla Słowaków [Polish for an A Grade. Part III. A Textbook of the Polish Language for Slovak Students (and Other Foreigners)] (Bratislava 2021).

Tytuł doktora porównawczej filologii słowiańskiej uzyskała na Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu w 2016 roku. W latach 2017–2022 pracowała jako lektor języka polskiego na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie. Od 2022 roku jest lektorem NAWA na Wolnym Uniwersytecie Brukselskim. Jej zainteresowania naukowe to: glottodydaktyka polonistyczna i przekładoznawstwo. Najważniejsze publikacje: *Przekład literacki jako problem filologiczno-kulturowy (na podstawie analizy tłumaczeń tekstów D. Masłowskiej, M. Witkowskiego i S. Shutego na język rosyjski)* (Ołomouc 2017), *Полонистиката в чуждестранните университети през погледа на лектора по полски език и литература („Чуждоезиково обучение“ 2020)*, *Polski na A. Część III. Podręcznik języka polskiego (nie tylko) dla Słowaków* (Bratislava 2021).

E-mail: magdalena.zakrzewskaverdugo@ulb.be